

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue

Pohjois-Karjalan Hyvinvointialueen valmiussuunnitelma

Yleinen osa

Turvallisuuden ja varautumisen lautakunta 14.12.2023

Aluehallitus 31.1.2024

Sisällysluettelo

STRATEGINEN OSA (julkinen)	3
Valmiussuunnitelmassa käytettävä termistö	3
I Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen varautumisen seuranta ja ohjaus.....	7
II Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen varautumisen viitekehys	7
1 Hyvinvointialueen jatkuvuudenhallinta yhteiskunnan turvallisuusstrategian viitekehyksessä.....	8
1.1 VÄESTÖN TOIMINTAKYKY JA PALVELUT	9
1.2 TALOUS, INFRASTRUKTUURI JA HUOLTOVARMUUS	9
1.3 HENKINEN KRIISINKESTÄVYYS	10
1.4 JOHTAMINEN	10
1.5 KANSAINVÄLINEN JA EU-TOIMINTA.....	10
1.6 SISÄINEN TURVALLISUUS.....	11
1.7 PUOLUSTUSKYKY.....	12
2 Riskiarviointi.....	13
2.1 KANSALLINEN RISKIARVIINTI.....	13
2.2 ALUEELLINEN RISKIARVIINTI	15
2.3 HYVINVOINTIALUEEN RISKIENHALLINTA JA SISÄINEN VALVONTA.....	16
3 Hyvinvointialueen valmiussuunnitelman perusteet ja tavoitteet	18
3.1 KANSALLISET VARAUTUMISEN SÄÄDÖSPERUSTEET	19
3.2 HYVINVOINTIALUEEN VARAUTUMISEN PERUSTEET	20
3.2.1 Hyvinvointialueen aluevaltuuston päättämät varautumisen periaatteet	20
3.2.2 Hyvinvointialueen konserniohje	21
3.2.3 Hallintosääntö	22
4 Valmiussuunnitteluprosessi	23
4.1 HYVINVOINTIALUEEN VALMIUSSUUNNITTELUN TAVOITTEET SEKÄ PROSESSIKUVAUS.....	23
5 Pohjois-Karjalan varautumisen rakenteet	24
5.1 HYVINVOINTIALUEEN SISÄINEN VARAUTUMINEN	25
5.2 POHJOIS-KARJALAN ALUEELLINEN YHTEINEN VARAUTUMINEN	26
6 Toimintaympäristön kuvaus ja erityispiirteet	29

7	Hyvinvointialueen johtamisjärjestelmä.....	32
III	Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen varautumisen kehittäminen	33
7.1	TOIMIALAKOHTAISEN VALMIUSSUUNNITTELUN KEHITTÄMINEN.....	34

Tekijät

Tarkastanut

Hyväksynyt

Valmiussuunnitelman tietoturvaluokitus

Tämän valmiussuunnitelman strategisen osan tekstiosa on julkinen asiakirja. Valmiussuunnitelman liitteet ovat salassa pidettäviä.

Toimialueiden valmiussuunnitelmat ja niiden liitteet ovat salassa pidettäviä.

Asiakirjojen salassapito perustuu lakiin viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999, 24 §), (KHO 3819/2017), joka määrittelee valmiussuunnitelmat salassa pidettävien asiakirjojen piiriin.

Valmiussuunnitelman salaiseksi määritellyt osat ja liitteet merkitään ”viranomaiskäyttöön” merkinnällä.

STRATEGINEN OSA (julkinen)

Valmiussuunnitelmassa käytettävä termistö

Valmiussuunnitelmassa käytetty termistö on määritelty Kokonaisturvallisuuden sanastossa¹, joka on sisällytetty TEPA-termipankkiin². Valmiussuunnitelman termistöön on nostettu keskeisimmät valmiussuunnitelmassa esille nousevat varautumisen termit.

Haavoittuvassa asemassa oleva väestöryhmä

”Väestöryhmä, jolla oman vaikutusvaltansa ulkopuolella olevista tekijöistä johtuen ei ole samoja mahdollisuuksia kuin muilla väestöryhmillä, ja jolla tästä syystä on riski joutua eriarvoiseen asemaan.”

Häiriötilanne

”Uhka tai tapahtuma, joka vaarantaa yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja tai strategisia tehtäviä ja jonka hallinta edellyttää viranomaisten ja muiden toimijoiden tavanomaista laajempaa tai tiiviimpää yhteistoimintaa ja viestintää. Häiriötilanteita ovat esimerkiksi vakavat luonnononnettomuudet, kuten myrskytuhot ja vedenpinnan äkillinen nousu. On olemassa myös ihmisen toiminnasta aiheutuvia häiriötilanteita, kuten mellakka ja terrorismi. Häiriötilanteita voi esiintyä niin normaalioloissa kuin poikkeusoloissakin. Häiriötilanne voi koskea esimerkiksi koko valtakuntaa tai olla alueellinen tai paikallinen. Häiriötilanne voi myös liittyä ainoastaan johonkin toimintoon, esimerkiksi rahahuoltoon. Nk. vakava häiriötilanne on vakavampi kuin muu häiriötilanne mutta lievempi kuin poikkeusolot.”

Kokonaisturvallisuus

”Tila, jossa yhteiskunnan elintärkeisiin toimintoihin kohdistuviin uhkiin ja riskeihin on varauduttu.”

Poikkeusolot

”Poikkeusoloja lain mukaan ovat:

- 1) Suomeen kohdistuva aseellinen tai siihen vakavuudeltaan rinnastettava hyökkäys ja sen välitön jälkitila;*
- 2) Suomeen kohdistuva huomattava aseellisen tai siihen vakavuudeltaan rinnastettavan hyökkäyksen uhka, jonka vaikutusten torjuminen vaatii tämän lain mukaisten toimivaltuuksien välitöntä käyttöön ottamista;*

¹ [Kokonaisturvallisuuden sanasto. TSK 50. 2017. \(turvallisuuksomitea.fi\)](#)

² [TEPA-termipankki \(erikoisalojen sanastojen ja sanakirjojen kokoelma\)](#)

3) väestön toimeentuloon tai maan talouselämän perusteisiin kohdistuva erityisen vakava tapahtuma tai uhka, jonka seurauksena yhteiskunnan toimivuudelle välttämättömät toiminnot olennaisesti vaarantuvat;

4) erityisen vakava suuronnettomuus ja sen välitön jälkitila

5) vaikutuksiltaan erityisen vakavaa suuronnettomuutta vastaava hyvin laajalle levinnyt vaarallinen tartuntatauti.”

; sekä

6) sellainen

a) julkisen vallan päätöksentekokykyyn;

b) rajaturvallisuuden tai yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen;

c) välttämättömien sosiaali- ja terveydenhuollon tai pelastustoimen palvelujen saatavuuteen;

d) energian, veden, elintarvikkeiden, lääkkeiden tai muiden välttämättömien hyödykkeiden saatavuuteen;

e) välttämättömien maksu- ja arvopaperipalvelujen saatavuuteen;

f) yhteiskunnallisesti kriittisten liikennejärjestelmien toimivuuteen; tai

g) edellä a–f alakohdassa lueteltuja toimintoja ylläpitävien tieto- ja viestintätekniisten palvelujen tai tietojärjestelmien toimivuuteen

kohdistuva uhka, toiminta, tapahtuma tai näiden yhteisvaikutus, jonka seurauksena yhteiskunnan toimivuudelle välttämättömät toiminnot olennaisesti ja laajamittaisesti estyvät tai lamaantuvat tai joka muulla näihin vakavuudeltaan rinnastuvalla tavalla erityisen vakavasti ja olennaisesti vaarantaa yhteiskunnan toimintakykyä tai väestön elinmahdollisuuksia.

Riski

”Riski on kielteisen seikan tai tapahtuman todennäköisyyden ja vaikutusten yhdistelmä. Riski lasketaan tapahtuman todennäköisyyden (t) ja vaikutuksen (v) tulona ($riski = t * v$). Riskit voivat kohdistua esimerkiksi ihmisiin, eläimiin, omaisuuteen, tietojärjestelmiin, ympäristöön tai yhteisöllisiin arvoihin.”

Toipuminen

”Toimintakyvyn palautuminen kriisin, häiriötilanteen tai poikkeusolojen jälkeen.”

Uhka

”Uhka on mahdollisesti toteutuva haitallinen tapahtuma tai kehityskulku. Uhka eroaa vaarasta siten, että uhka on epävarmempi kehityskulku ja vaara puolestaan käytännöllinen ja riskienhallinnallisin toimenpitein käsiteltävä asia.”

Uhkamalli

”Uhkamalli on yleinen kuvaus yhteiskunnan turvallisuusympäristöön sisältyvistä uhkista. Uhkamalli laaditaan helpottamaan ja yhdenmukaistamaan suunnittelua ja varautumista. Uhkamalli on uhka-arvion eri osa-alueista koostuva arvio koko yhteiskuntaa koskevista tyypillisistä strategisen tason uhkatilanteista. Uhkamallia tarkennetaan uhka-arvion perusteella. Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen uhkamallit voivat liittyä voimahuoltoon, tietoliikenteeseen, tietojärjestelmiin, kuljetuslogistiikkaan, yhdyskuntatekniikkaan, elintarvikehuoltoon, rahoitus- ja maksujärjestelmiin, julkisen talouden rahoituksen saatavuuteen, väestön terveyteen ja hyvinvointiin, suuronnettomuuksiin, luonnon ääri-ilmiöihin, terrorismiin ja muuhun yhteiskuntajärjestystä vaarantavaan rikollisuuteen, rajaturvallisuuteen, poliittiseen, taloudelliseen ja sotilaalliseen painostukseen sekä sotilaalliseen voimankäyttöön.”

Valmiussuunnitelma

”Valmiussuunnittelulla tarkoitetaan normaalioloissa tapahtuvaa varautumisen suunnittelua. Valmiussuunnitelmalla tarkoitetaan valmiussuunnitelman tuotoksena syntyvää suunnitelmaa. Valmiuslain (1552/2011) 12 § velvoittaa viranomaiset varautumaan mm. valmiussuunnittelun avulla. Valmiussuunnitteluprosessissa selvitetään muun muassa häiriötilanteiden ja poikkeusolojen vaikutukset organisaation tehtäviin ja toimintaan, toiminnassa ja tehtävissä tapahtuvat muutokset, toiminnan jatkuvuuden turvaaminen ja toimenpiteet normaalioloihin palaamiseksi. Valmiussuunnittelun yksi tärkeä osa on valmiussuunnitelman teko. Esimerkiksi poikkeusoloihin riittävää varautumisen tasoa ei kuitenkaan kyetä ylläpitämään pelkästään suunnittelun keinoin, vaan suunnitelman lisäksi tarvitaan konkreettisia toimenpiteitä ja järjestelyjä toiminnan varmistamiseksi. Valmiussuunnitelma jakautuu yleiseen osaan ja toimialakohtaisiin valmiussuunnitelmiin.”

Varautuminen

”Varautuminen on toimintaa, jolla varmistetaan tehtävien mahdollisimman häiriötön hoitaminen ja mahdollisesti tarvittavat tavanomaisesta poikkeavat toimenpiteet häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Varautumistoimenpiteitä ovat muun muassa valmiussuunnittelu, jatkuvuudenhallinta, etukäteisvalmistelut, koulutus sekä valmiusharjoitukset. Materiaalinen varautuminen tarkoittaa varautumista materiaalien saatavuusongelmiin.”

Väestönsuojelu

”Väestönsuojelulla tarkoitetaan aseellisen hyökkäyksen johdosta tapahtuvaa toimintaa, jonka tarkoituksena on siviiliväestön suojeleminen hyökkäyksen vaaroilta ja auttaminen selviytymään hyökkäyksen välittömiltä vaikutuksilta sekä välttämättömien edellytysten luominen eloonjäämiselle. Käytännössä väestönsuojelu tarkoittaa ihmisten ja omaisuuden suojaamista poikkeusoloissa sekä niihin varautumista.

Väestönsuojelu kuuluu pelastustoimen viranomaisten tehtäviin.

Väestönsuojeluun kuuluvat humanitaariset tehtävät on tyhjentävästi lueteltu Geneven yleissopimusten (1949) lisäpöytäkirjassa (I pöytäkirja, vuodelta 1977) kansainvälisten aseellisten selkkausten uhrien suojelemisesta.

Väestönsuojelutehtävät ovat Geneven yleissopimusten I lisäpöytäkirjassa tarkoitettulla tavalla rajattu osa viranomaisten ja muiden toimijoiden säännönmukaisia eli jo normaalioloissa hoitamia tehtäviä. Rajaukset perustuvat toiminnan kohteeseen (siviiliväestö) ja toiminnan motiiviin (humanitääriinen).

Kansainvälisen humanitäärisen oikeuden näkökulmasta tärkeää on, että väestönsuojeluorganisaatioille myönnetään status, joka takaa niille suojelun niiden suorittaessa tehtäviään, ja tunnus, jolla ne voidaan tunnistaa.”

Yhteiskunnan elintärkeä toiminto

”Toiminto, joka on välttämätön yhteiskunnan toimivuuden kannalta. Yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja ovat johtaminen, talous, infrastruktuuri ja huoltovarmuus, väestön toimintakyky ja palvelut sekä henkinen kriisinkestävyys.”

I Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen varautumisen seuranta ja ohjaus

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen johtoryhmä toimii hyvinvointialueen yleisen valmiussuunnitelman ohjausryhmänä. Kokonaisturvallisuudesta vastaava viranhaltija vastaa hyvinvointialueen valmiussuunnitelman toteutuksesta sekä valmiussuunnitelman päivitystarpeiden täyttymisestä. Hyvinvointialueen yleisen valmiussuunnitelman strateginen osa esitellään turvallisuuden ja varautumisen lautakunnalle sekä aluehallitukselle. Aluehallitus hyväksyy hyvinvointialueen yleisen valmiussuunnitelman strategisen osan. Hyvinvointialueen yleisen valmiussuunnitelman operatiivinen osa esitellään turvallisuuden ja varautumisen lautakunnalle, sekä aluehallitukselle ja aluehallitus hyväksyy valmiussuunnitelman operatiivisen osan.

Hyvinvointialueen valmiussuunnitelman toteuttavat valmiusasiantuntijat yhteistyössä valmiuspäällikön, turvallisuuspäällikön sekä varautumisen asiantuntijaryhmän (hyvinvointialueen varautumisen sisäiset rakenteet) kanssa. Valmiussuunnitelma päivitetään valtuustokausittain sekä tarvittaessa.

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen valmiussuunnitelman kehittämisenäkökulmat perustuvat vuonna 2022 toteutettuun varautumisen nykytilan arviointiin. Varautumisen nykytilan arvioinnin mukaan vuoden 2023 päätavoitteena on kehittää hyvinvointialueelle valmiussuunnitelman yhteinen yleinen osa. Tämän lisäksi tavoitteeksi asetettiin hyvinvointialueen polttoainevarautumisen kartoitus.

LIITE1: SIUN SOTE KONSERNIN VARAUTUMISEN NYKYTILA 2022

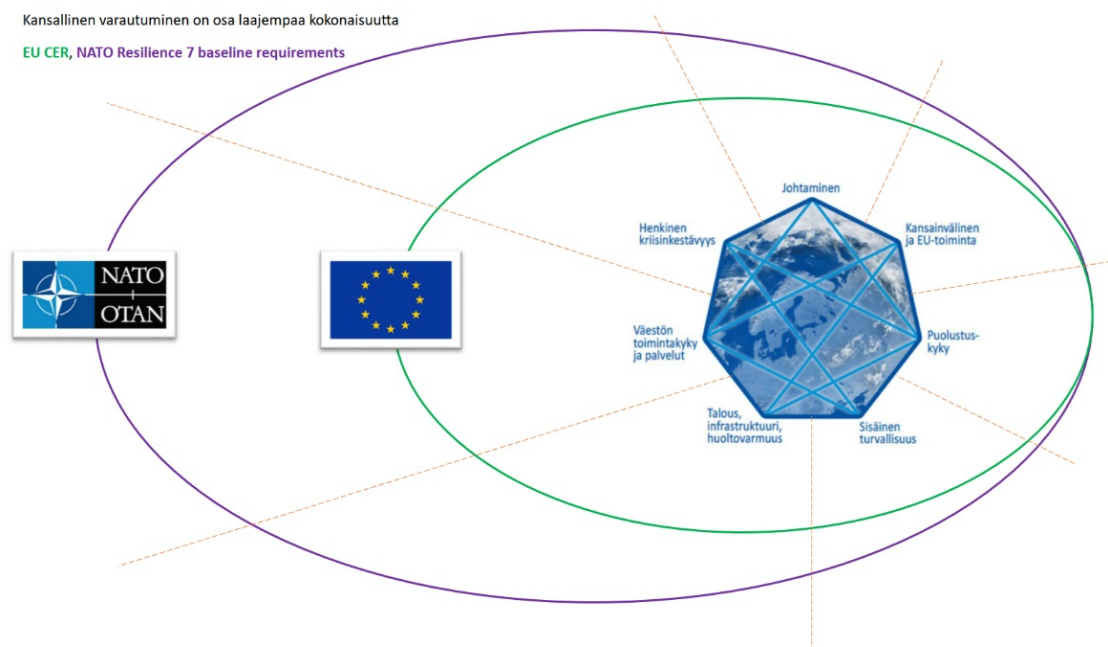
II Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen varautumisen viitekehys

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen hallintosäännön § 48 mukaisesti aluevaltuusto päättää varautumisen ja valmiussuunnittelun periaatteista. Aluehallitus päättää varautumisen ja valmiussuunnittelun järjestämisen toteutuksesta aluevaltuuston päättämien periaatteiden mukaisesti. Aluehallitus myös nimeää kokonaisturvallisuudesta vastaavan viranhaltijan. Toimialuejohtajat vastaavat palvelutuotannon osalta varautumisesta ja valmiussuunnittelusta. Hyvinvointialueen kokonaisturvallisuudesta vastaava viranhaltija koordinoi varautumisen ja valmiussuunnittelun tehtävien ja toimeenpanon yhteensovittamista sekä raportoi yhteistyössä hyvinvointialueen turvallisuuspalveluiden ja pelastuslaitoksen kanssa hyvinvointialuejohtajalle sekä turvallisuuden ja varautumisen lautakunnalle. Aluevaltuusto on hyväksynyt § 96/14.12.2022

hyvinvointialueen konserniohjeen, jossa annetaan tarpeelliset määräykset hyvinvointialuekonsernin valmiussuunnittelusta, varautumisesta ja näiden yhteensovittamisesta hyvinvointialuekonsernissa.³

1 Hyvinvointialueen jatkuvuudenhallinta yhteiskunnan turvallisuusstrategian viitekehyksessä

Hyvinvointialueen varautumiseen ja organisaatioturvallisuuteen liittyy eri toimijoille jaettuja varautumistehtäviä, joista keskeisimpiä ovat konsernihallinnon varautumistehtävät ja hyvinvointialueen toimialojen ja operatiivisten toimintojen varautuminen ja jatkuvuudenhallinta. Hyvinvointialueen varautumisessa tulee erityisesti ottaa huomioon hyvinvointialueen vastuulle tulevien Yhteiskunnan turvallisuusstrategian mukaisten tehtävien hoidon varmistaminen ja jatkuvuudenhallinta. Hyvinvointialueelle kuvatut Varautuminen ja organisaatioturvallisuus -tukiprosessit varmistavat hyvinvointialueen toiminnan jatkuvuuden myös poikkeustilanteissa. Hyvinvointialueen varautuminen muodostaa osa-alueen kansalliseen varautumiseen, joka on edelleen osa laajempaa varautumisen kokonaisuutta.

³ [Hyvinvointialueen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohje \(pohjoiskarjala.net\)](http://pohjoiskarjala.net)

Kuva 1. Yhteiskunnan turvallisuusstrategia osana laajempaa varautumisen kokonaisuutta⁴

1.1 VÄESTÖN TOIMINTAKYKY JA PALVELUT

Yhteiskunnan toimivuus edellyttää sekä riittävää sosiaaliturvaa että sosiaali- ja terveyspalveluja, jotka turvataan yhteiskunnan häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Häiriötilanteissa kiireellisten palvelujen tarve korostuu, koska kriisit aiheuttavat lähes aina potilaita, sosiaalitoimen asiakkuuksia ja avun tarvetta. Kansalaisten luottamus toimiviin sosiaali- ja terveyspalveluihin sekä eri tason koulutuspalveluiden jatkuvuuteen on olennainen asia niin kriisitilanteissa kuin niihin varautumisessa.

Hyvinvointialue, kunnat ja alueen muut viranomaiset tulee huolehtia, että ihmiset saavat kaikissa tilanteissa toimintakyvyn ja hyvinvoinnin kannalta kiireelliset ja välttämättömät palvelut asuinpaikasta ja vuorokauden ajasta riippumatta. Hyvinvointialueen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin varautumisessa tulee ottaa huomioon haavoittuvassa asemassa olevien tarvitsemat tarpeet, joilla ei ole samoja mahdollisuuksia vaikuttaa omiin asioihin kuin muilla väestöryhmillä ja tästä syystä on riskissä joutua eriarvoiseen asemaan. Hyvinvointialueen varautumisessa tulee ottaa myös huomioon valmius ja kyky hoitaa suuria määriä asiakkaita niin häiriötilanteissa kuin poikkeusoloissa.

1.2 TALOUS, INFRASTRUKTUURI JA HUOLTOVARMUUS

Talouden, infrastruktuurin ja huoltovarmuuden turvaamisella järjestetään elintärkeiden toimintojen ylläpitämiseksi tarvittava rahoitus ja muut resurssit. Elinkeinoelämän ja julkisten organisaatioiden toiminnan kannalta keskeinen osaaminen ja kyky tuottaa innovaatioita turvataan myös poikkeusoloissa. Talous, infrastruktuuri ja huoltovarmuus rakentuvat teknologioiden varaan, jolloin kriittisiin teknologiavalmiuksiin on kiinnitettävä huomiota.

Huoltovarmuustyön tavoitteena on, että vakavat häiriötilanteet ja poikkeusolot voidaan hoitaa kansallisin toimenpitein, mutta se tukeutuu toimiviin kansainvälisiin poliittisiin, taloudellisiin ja teknisiin yhteyksiin sekä näiden jatkuvuuteen. Huoltovarmuutta toteutetaan yhteistyössä julkisen sektorin, elinkeinoelämän ja järjestöjen kesken siten, että markkinaehtoisesti tapahtuva ja sääntelyyn perustuva varautuminen sovitetaan yhteen.

Elintärkeille toiminnoille välttämättömät kotimainen ja kansainvälinen infrastruktuuri, organisaatiot, rakenteet ja prosessit turvataan. Elintärkeitä huoltovarmuustoimintoja ovat logistiikka, energiahuolto, puhdas- ja jätevesijärjestelmä, ruokahuolto ja materiaallinen valmius. Infrastruktuurista elintärkeitä toimintoja ovat viestintäjärjestelmien ja digitaalinen infran turvaaminen.

⁴ STM. Merja Rapeli. Itä-Suomen sote valmiusseminaari. 22.2.2023

1.3 HENKINEN KRIISINKESTÄVYYS

Perusta hyvinvointialueen väestön henkiselle kriisinkestävyydelle luodaan normaalioloissa. Normaaliolojen toiminnan peruseriaatteen, arvot, toiminta ja toiminnalliset rakenteet tulee olla sellaiset, jotta väestön luottamus järjestettyjä palveluja kohtaan ovat myös kriisinkestäviä. Henkinen kriisinkestävyys ilmenee tahtona toimia valtiollisen itsenäisyyden, väestön elinmahdollisuuksien ja turvallisuuden ylläpitämiseksi kaikissa tilanteissa. Henkisen kriisinkestävyyden luominen ja ylläpitäminen on eri hallinnonalat läpileikkaavaa ja pitkäjänteistä työtä. Viestinnällä on merkittävä rooli henkisen kriisinkestävyyden ylläpitäjänä ja luojana sekä torjumaan disinformaatiota.

Kriisien ja häiriöiden aikana väestön henkisen kriisinkestävyyden kannalta on merkityksellistä hallita stressitekijät ja pystyä pitämään häiriötilanteissa yllä normaaliolojen arjen rakenteita. Ne ylläpitävät turvallisuudentunnetta, luottamusta tulevaisuuteen ja antavat kansalaisille voimavaroja toimia kaikissa tilanteissa.

1.4 JOHTAMINEN

Johtaminen on kiinteä osa varautumista ja valmiutta. Elintärkeisiin toimintoihin kohdistuvien uhkien hallinta edellyttää kaikkien tarvittavien turvallisuustoimijoiden yhteistoimintaa johtamisen tukena. Varoitus- ja ennakointijärjestelmien tiedon jakaminen hyvissä ajoin edesauttaa häiriötilanteiden ennaltaehkäisyä ja vähentää haittavaikutuksia.

Hyvä johtaminen edellyttää selkeää johtovastuuta, toimijoiden roolitusta ja toimivaltaisen viranomaisen päätöksentekokykyä. Johtamisen tukena toimivat tilannekuvaa muodostavat toiminnot, jotka lisäävät tilanneymmärrystä ja auttaa arvioimaan tilannekehitystä. Johtamisen tehostamista tukevat oikea-aikainen kriisiviestintä, joka jakaa tilanteesta tietoa erilaisia teknisiä ratkaisuja hyödyntäen. Johtaminen tähtää jatkuvuudenhallintaan huomioimalla oman toiminnan lisäksi toimintaympäristön ja yhteistyön muiden viranomaisten ja sidosryhmien kanssa.

Valmiussuunnittelu, koulutus- ja harjoitustoiminta valtakunnallisella, alueellisella ja paikallisella tasolla, poikkihallinnollinen yhteistyö sekä oikea-aikainen tilanteisiin reagointi luovat perustan häiriötilanteiden hallinnalle. Häiriötilanteiden hallinnassa noudatetaan voimassa olevaa lainsäädäntöä. Lähtökohtaisesti toimitaan normaaliolojen organisaatioiden ja toimintamallien mukaisesti.

1.5 KANSAINVÄLINEN JA EU-TOIMINTA

Suomi on osa verkottunutta maailmaa, jossa turvallisuuteen liittyvät vaikutussuhteet ylittävät valtioiden väliset rajat. Valtiotaso, julkishallinto, elinkeinoelämä, järjestöt ja kansalaiset osallistuvat kansainväliseen toimintaan omissa viitekehyksissään. Ministeriöt ja julkinen hallinto osallistuvat EU:n päätöksentekoon, ylläpitävät ja kehittävät yhteyksiä ulkovaltoihin ja muihin kansainvälisiin toimijoihin sekä varmistavat Suomen toimintaedellytykset erilaisissa yhteistoimintajärjestelyissä.

Globaaleja uhkia, kuten hallitsemattomia muuttoliikkeitä, pandemioita, terrorismia ja kansainvälistä rikollisuutta voi ehkäistä monin keinoin. Keskeisiä keinoja ovat kestävän kehityksen, ihmisoikeuksien ja demokratian edistäminen, ilmastonmuutoksen hidastaminen ja sen vaikutuksiin varautuminen, diplomatia, rauhanvälitys ja kansainvälinen kriisinhallinta, asevalvonta, terveys- ja ruokaturvan vahvistaminen sekä sääntöpohjaisen kansainvälisen järjestelmän tukeminen ja kehittäminen.

Hyvinvointialueiden varautumisessa huomioidaan kansainvälinen toiminta muun muassa rajat ylittävässä lähialueyhteistyössä ja kansainvälisen viranomaisyhteistyön tukemisessa. Yhteistyötä tehdään kansallisesti ja kansainvälisesti toimivien järjestöjen kanssa, mikä palvelee myös kansallista varautumista ja sen kehittämistä.

1.6 SISÄINEN TURVALLISUUS

Sisäisen turvallisuuden ylläpitämisellä ennaltaehkäistään ja torjutaan Suomeen ja sen väestöön kohdistuvia rikoksia, onnettomuuksia ja ympäristövahinkoja tai muita vastaavia häiriöitä ja uhkia sekä hallitaan niiden seuraukset. Pelastustoimi vastaa ihmisiin, omaisuuteen ja ympäristöön kohdistuvien onnettomuuksien edellyttämistä toimenpiteistä sekä näiden onnettomuuksien ennaltaehkäisystä. Sosiaali- ja terveydenhuollon päivystysjärjestelmä ja ensihoitopalvelut turvaavat kaikissa olosuhteissa asukkaiden välittömän avun kansallisena kokonaisuutena. Vastuu ulottuu päivittäisistä onnettomuuksista suuronnettomuuksiin ja poikkeusoloihin varautumiseen. Järjestöjen, sopimusyhteisöjen ja vapaaehtoissektorin rooli pelastustoimessa niin viranomaistoimintaa tukevissa tehtävissä kuin omatoimisen varautumisen tukemisessa on merkittävä. Pelastustoimi varautuu antamaan ja vastaanottamaan apua suurissa onnettomuus- ja kriisitilanteissa yhteistyössä muiden kansallisten viranomaisten, EU:n pelastuspalvelumekanismien ja muiden kansainvälisten pelastuspalvelujärjestelmien kanssa.

Viranomaiset ja elinkeinoelämä varautuvat yhteistyössä biologisiin, kemiallisiin tai säteilystä johtuviin uhkiin kansainvälisiä terveyssäädöksiä noudattaen. Järjestöt ja kansalaiset tukevat tätä varautumista. Biologisten uhkien tunnistamiseen sekä niihin varautumiseen ja reagointiin liittyvä kansallinen ohjaus, rakenteet ja prosessit luodaan toteutetun ulkoisen arvioinnin perusteella. Ympäristövahinkojen torjuntaan sisältyy öljy- ja kemikaalivahinkojen torjunnan valtakunnallinen järjestäminen ja kehittäminen. Ympäristöhallinnon viranomaiset Valtion lupa- ja valvontavirastossa ja tutkimuslaitoksissa antavat tarvittaessa virka-apua luonnon- ja ympäristöonnettomuuksissa.

Rajaturvallisuuden ylläpidolla estetään valtakunnanrajan ja ulkorajan ylittämisestä annettujen säännösten rikkominen ja rajat ylittävästä henkilöliikenteestä yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle aiheutuvat uhkat. Maahanmuuttoa hallitsemalla turvataan säännelty maahanmuutto ja tähän liittyvä päätöksenteko sekä kyky torjua laiton maahantulo. Laajamittaisen maahantulon hallintaan liittyy myös kyky vastaanottaa maahantulijat ja järjestää heille tilanteen edellyttämä perusturva.

Väestön suojaamisen tavoitteena on kyetä suojaamaan väestö normaaliolojen onnettomuus- ja muissa vaaratilanteissa ihmishenkiä menettämättä. Aseellisen konfliktin aikana väestö varaudutaan riskiarvioiden ja uhkatilanteiden mukaisesti suojaamaan väestönsuojiiin, mahdollisimman hyvän suojan antaviin sisätiloihin tai evakuoimalla. Väestönsuojia rakennetaan jatkossakin ensisijaisesti sotilaallisiin uhkiin varautumiseksi. Ministeriöt ja muut viranomaiset varautuvat toimialaansa kuuluviin väestönsuojelutehtäviin.

1.7 PUOLUSTUSKYKY

Suomen itsenäisyys ja alueellinen koskemattomuus turvataan ylläpitämällä ja kehittämällä turvallisuusympäristöön suhteutettua puolustuskykyä. Suomen puolustuskyvyn kehittämisen ja ylläpidon ensisijaisena päämääränä on muodostaa ennaltaehkäisevä kynnyksellinen sotilaallisen voiman käytölle Suomea vastaan ja sotilaallisella voimankäytöllä uhkaamiselle. Tarvittaessa Suomeen kohdistuvat sotilaalliset uhat torjutaan sotilaallisia voimakeinoja käyttäen. Puolustuskyky muodostuu puolustusjärjestelmän sotilaallisista suorituskyvyistä, yhteiskunnan varautumisesta sekä kansallisesta viranomaisyhteistyöstä ja kansainvälisestä puolustusyhteistyöstä. Perinteisten sotilaallisten uhkien lisäksi Suomi varautuu vastaamaan entistä monitahoisempiin uhkiin, joissa yhdistyvät sotilaalliset ja ei-sotilaalliset keinot. Valmiutta sotilaallisiin ja ei-sotilaallisiin uhkiin vastaamiseksi kehitetään osana kokonaisturvallisuuden toimintamallia viranomaisten, elinkeinoelämän sekä järjestöjen ja kansalaisten yhteistoimintana. Puolustuskykyä ylläpidetään ja kehitetään pitkäjänteisesti. Puolustuskyvyn ylläpitäminen ja kehittäminen edellyttävät myös kiinteää yhteistoimintaa yhteiskunnan eri toimijoiden kesken. Viranomaisten ja kumppanien resurssien ja suorituskykyjen nopea käyttöön saanti varmistetaan kumppanuus-, turvallisuus- ja aiesopimuksilla sekä yhteisharjoittelulla.

2 Riskiarviointi

Riskiarviointi on monitasoinen kokonaisuus, jonka pohjana ovat yhteiskunnan elintärkeät toiminnot. Kansallinen ja alueellinen riskiarvio päivitetään kolmen vuoden välein. Lisäksi toimialoittain ja organisaatioittain on arvioitava riskit, jotka vaikuttavat toimintaan, toiminnan jatkuvuuteen sekä sen hallintaan. Näiden toimialakohtaisten ja organisaatioiden arvioinnin pohjana tulee käyttää kansallista, sekä alueellista riskiarviointia.

Pohjois-Karjalassa alueellisen yhteisen varautumisen rakenteet arvioivat kansallisten, että alueellisten riskien kehittymistä neljä kertaa vuodessa monialaisessa yhteistyössä hyödyntäen valmiusfoorumin jäsenistön huomioita riskien osalta. Valmiussihteeristö kokoaa pelastuslaitosjohtoisesti riskien muutokset, jonka jälkeen riskiarvio toimitetaan alueellisen yhteisen varautumisen jäsenistöille.

2.1 KANSALLINEN RISKIARVIOINTI

Kansallisessa riskiarviossa kuvataan Suomen toimintaympäristön muutoksia ja näiden muutosten vaikutuksia erilaisiin mahdollisiin kansallisiin uhkiin ja häiriötilanteisiin. Kansallisen riskiarvion laatiminen perustuu Euroopan parlamentin ja neuvoston päätökseen unionin pelastuspalvelumekanismista (N: o 1313/2013/EU), joka velvoittaa kaikkia EU-maita kehittämään riskiarviointejaan ja raportoimaan niistä säännöllisesti komissiolle. Kokonaisturvallisuutta koskeva yhteiskunnallinen riskiarvio päivitetään noin kolmen vuoden välein. Kansallinen riskiarvio avataan yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa ja sen tavoite on muodostaa

perusta varautumisen suunnittelulle kaikilla toimintatasoilla ja millaisiin riskeihin eri hallinnonalojen ja muiden toimijoiden on varauduttava.

Vuoden 2023 Kansallinen riskiarvio kattaa yhteensä 21 kansallisesti merkittävää uhkamallia ja häiriötilannetta, joilla on arvioitu olevan vaikutuksia yhteiskunnan elintärkeisiin toimintoihin. Riskiarvio ei ole tyhjentävä listaus erilaisista riskeistä, eikä se sisällä varautumistoimenpiteiden tai riskeihin vastaamisen kuvaamista. Jokaisen toimijan tulisi omassa varautumisessaan analysoida riskejä yksityiskohtaisemmin suhteessa omaan toimialaansa ja tehtäviinsä.

Monimutkaistunut uhkamallien ja häiriötilanteiden vaikutusten arviointi ja ennakointi asettaa haasteita varautumisen suunnittelulle ja häiriötilanteiden hallinnalle. Yhteiskunnan turvallisuuteen vaikuttavia uhkamalleja ja häiriötilanteita sekä niiden välisiä suhteita on tarkasteltava entistä laaja-alaisemmin yli sektorirajojen. Toimintaympäristön muutosten seurannan ja analysoinnin sekä ennakointivalmiuksien ylläpitämisen tuleekin olla kaikkien yhteiskunnan varautumisesta ja häiriötilanteiden hallinnasta vastuussa olevien tahojen jatkuvaa ja aktiivista toimintaa.⁵

⁵ [Kansallinen riskiarvio 2023 \(valtioneuvosto.fi\)](https://valtioneuvosto.fi)

Kansallisessa riskiarviossa on arvioitu viisitoista uhkamallia, joiden lisäksi teemakohtaisia riskejä. Kansalliset riskit ovat kokonaisuudessaan kuvattuna alla:

- Informaatiovaikuttaminen
- Poliittinen, taloudellinen ja sotilaallinen painostus
- Sotilaallisen voiman käyttö
- Laajamittainen maahantulo ja painostaminen maahantulijoita ohjaamalla
- Yhteiskunnan rakenteisiin tai laajoihin ihmisjoukkoihin tehty terroristinen tai muu väkivaltainen isku
- Isojen väkijoukkojen, ryhmien tai yhteisöjen väkivaltainen liikehdintä tai yhteiskuntajärjestystä vaarantava toiminta
- Julkisen talouden häiriö
- Rahoitusjärjestelmän häiriö
- Energihuollon häiriöt
 - Sähkön saannin suurhäiriö
 - Polttoaineiden saannin vakavat häiriöt
- Tieto- ja viestintäverkkojen ja palveluiden häiriöt
- Kuljetusten jatkuvuuden häiriöt
- Terveysturvallisuuden häiriöt
 - Mikrobilääkeresistenssi
 - Pandemia tai muu vastaava laajalle levinnyt epidemia
 - Eläintautiepidemiat
- Vesihuollon häiriöt
- Elintarvikehuollon häiriöt ja ruoka- ja ravintoturvan heikkeneminen
- Laajat tai pitkäkestoiset onnettomuustilanteet
 - Merellinen monialaonnettomuus
 - Vakava ydinvoimalaitosonnettomuus Suomessa tai Suomen lähialueilla
 - Useampi yhtäaikainen laaja maastopalo
 - Äärimmäisen voimakas avaruusmyrsky

2.2 ALUEELLINEN RISKIARVIOINTI

Alueellisen riskiarvion tarkoituksena on muodostaa yhteisesti kuva alueellisesti merkittävimmistä riskeistä, joihin Pohjois-Karjalassa tulisi varautua. Riskiarvioprosessissa toimijat tunnistavat alueellisesti merkittävimpiä uhkia ja häiriötilanteita sekä arvioivat niiden vaikutuksia kriittisiin toimintoihin ja palveluihin. Alueellisen riskiarvioprosessin konkreettinen tavoite on muodostaa toimijoiden yhteinen riskikäsitys alueellisen häiriösietokyvyn ja häiriötilanteiden hallinnan kehittämiseksi. Tarkoituksena on, että alueellista riskiarviota hyödynnetään alueen toimijoiden varautumisessa yhtenä lähtökohtana kansallisen riskiarvion ohella. Riskiarvioprosessin lopputuloksena alueet laativat säännöllisesti päivitettävän alueellisen riskiarvio -asiakirjan alueen toimijoille varautumisen yhteistoiminnan ja valmiussuunnittelun pohjaksi.

Alueellinen riskiarviointi tehdään valtakunnallisen menetelmäohjeen mukaisesti. Menetelmäohje on laadittu sisäministeriön asettamassa ja koordinoimassa alueellisten riskiarvioiden kehittämishankkeessa (VN/6162/2021) edellisen riskiarviokierroksen (2018) havaintojen ja kokemusten pohjalta ⁶.

Riskiarvion prosessi on keskeinen osa varautumisyhteistyötä alueella ja sen lopputuotoksena laaditaan säännöllisesti päivitettävä alueellinen riskiarvioasiakirja. Pohjois-Karjalan alueellinen riskiarvio on päivitetty vuonna 2023 ja siitä on laadittu kaksi asiakirjaa, julkinen- ja TL IV-tasolle turvaluokiteltu asiakirja. Julkisesta asiakirjasta on poistettu skenaarioiden sellaisia tietoja, joiden leviäminen voisi vaarantaa Pohjois-Karjalan turvallisuutta. Turvaluokiteltu versio on viranomaisten, kuntien ja huoltovarmuusorganisaation käytettävissä. Asiakirjaa hyödynnetään alueen toimijoiden varautumisessa, valmiussuunnittelussa ja toimialakohtaisten riskiarvioiden laatimisessa kansallinen riskiarvio huomioiden. Riskiarvion elinkaarta seurataan ja arvioidaan säännöllisesti varautumisen eri rakenteissa ja yhteistä varautumista kehitetään sen mukaisesti.

Pohjois-Karjalan alueellisessa riskiarviotarkastelussa 2023 huomioitiin 25 erilaisia uhkaskenaarioita. Varsinaiseen alueelliseen riskiarvioon valittiin 10 merkittävintä riskiä ja uhkamallia. Riskit ja uhkamallit, joita ei valittu alueelliseen riskiarvioon, ovat skenaarioina riskiarvion asiakirjassa.

Pohjois-Karjalan alueellisen riskiarvion merkittävimmät riskit ja uhkamallit ovat:

- Polttoaineiden saannin häiriö
- Sotilaallisen voimankäyttö
- Kriittisen infraan tai yhteiskuntaan vaikuttava suuri rakennuspalo
- Sähkönjakeluhäiriö, sähkön kantaverkon suurhäiriö ja kaukolämmön jakeluhäiriö
- Vakava liikenneonnettomuus / monipotilastilanne (tie-, raide-, lentoliikenne)
- Laajamittainen maahantulo
- Laajamittaiset tartuntataudit, pandemia tai muu vastaava laajalle levinnyt epidemia
- Rajuilma, matalapaine- ja talvimyrsky
- Henkilöstön saatavuus ja riittävyys
- ICT häiriöt, tieto- ja viestintäverkkojen ja palveluiden häiriö, kyberhyökkäys

LIITE2. SALAINEN: Pohjois-Karjalan alueellinen riskiarviointi (TL IV VERSIO)

2.3 HYVINVOINTIALUEEN RISKIENHALLINTA JA SISÄINEN VALVONTA

Hyvinvointialueen riskienhallinnalle ja sisäiselle valvonnalle on lainsäädännöllinen perusta:

⁶ [Alueellisten riskiarvioiden menetelmäohje \(valtioneuvosto.fi\)](https://valtioneuvosto.fi)

- Hyvinvointialuelain (611/2021) 22 §:n 2. mom. 7 kohdan mukaan aluevaltuuston tehtävänä on päättää sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista.
- Hyvinvointialuelain (611/2021) 22 §:n 2. mom. 2. kohdan mukaan aluevaltuusto päättää hallintosäännöstä, jossa annetaan tarpeelliset määräykset hallinnon ja talouden tarkastuksesta sekä sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta.
- Hyvinvointialuelain (611/2021) 43 §:n 1 mom. 7 kohdan mukaan aluehallituksen tulee huolehtia hyvinvointialueen sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnan järjestämisestä.
- Hyvinvointialuelain (611/2021) 119 §:n 1. mom. mukaan toimintakertomuksessa on annettava tiedot sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja keskeisistä johtopäätöksistä.
- Hyvinvointialuelain (611/2021) 127 §:n 1 mom. 4 kohdan mukaan tilintarkastajan on tarkastettava, onko hyvinvointialueen sisäinen valvonta ja riskienhallinta sekä konsernivalvonta järjestetty asianmukaisesti.

Sisäisen valvonnan ja siihen olennaisena osana liittyvän riskienhallinnan perusteilla on luotu puitteet järjestää ja yhdenmukaistaa hyvinvointialuekonsernin johtamis- ja hallintojärjestelmää ⁷. Tavoitteena on vahvistaa hyvää johtamis- ja hallintotapaa, joka edistää hallinnon ja palvelutuotannon luotettavuutta ja tuloksellisuutta. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet koskevat kaikkia hyvinvointialueen toimielimiä, konsernijohtoa, tytäryhtiöiden hallituksia ja valvonnasta vastuussa olevia. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan osa-alueita ovat:

- johtaminen ja tavoitteet
- toimivaltuudet ja työnjako
- toimintaympäristön riskien tunnistaminen ja hallinta
- valvontatoimenpiteet
- raportointi ja tiedonvälitys
- seuranta ja tarkastus

Riskien tunnistaminen ja niihin vastaaminen kuuluu kiinteästi päivittäisjohtamiseen, ohjaamiseen ja työn suorittamiseen. Riskienhallinnan tulee ulottua kaikkiin riskiluokkiin niin omassa toiminnassa kuin ulkoisissa palveluostoissa. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tuloksellisuutta seurataan talousarvion osavuosikatsausten yhteydessä niiltä osin, kun hyvinvointialueen perustehtävään tai tavoitteiden saavuttamiseen liittyvissä riskeissä havaitaan merkittäviä muutoksia.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tehtävät ja vastuut on kuvattu Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen ”Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet” – ohjeessa ⁸.

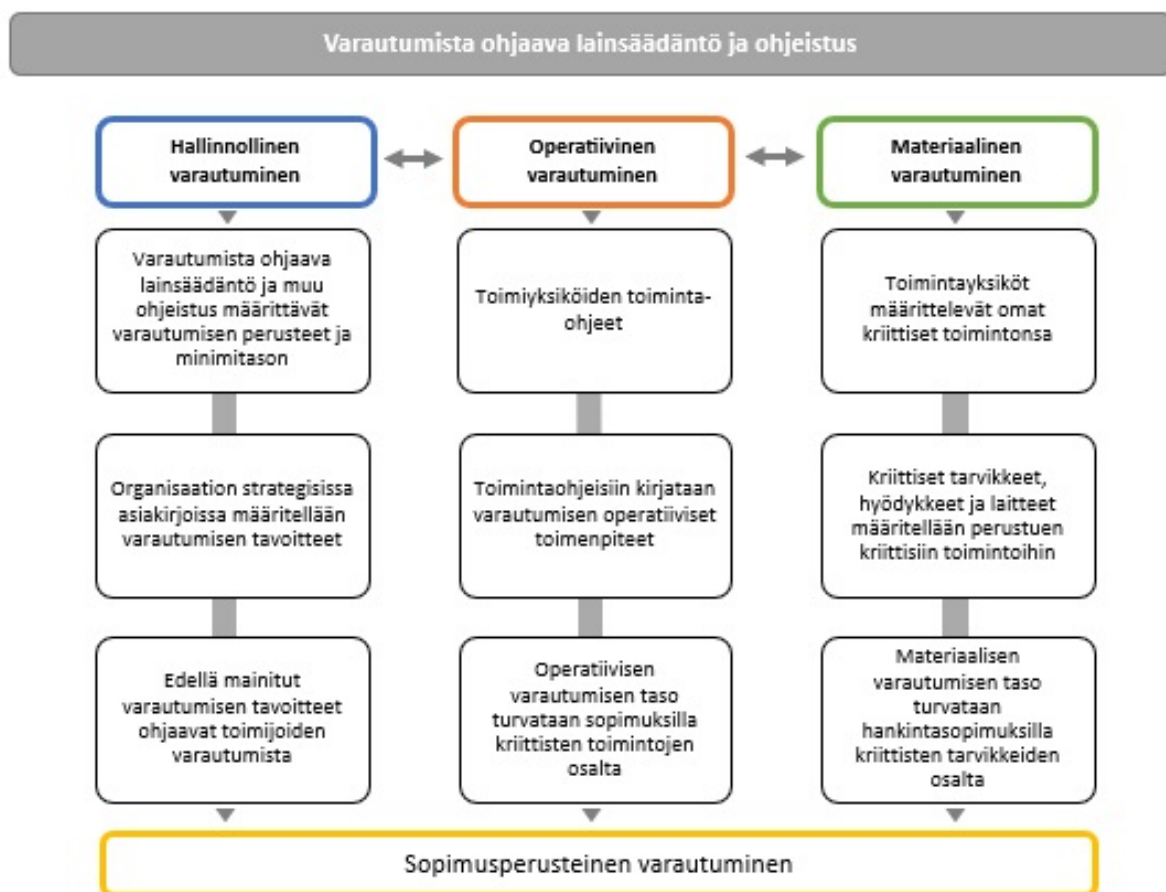
⁷ [Hyvinvointialueen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohje \(pohjoiskarjala.net\)](http://pohjoiskarjala.net)

⁸ [2022100079-10-4407.PDF \(pohjoiskarjala.net\)](http://pohjoiskarjala.net)

3 Hyvinvointialueen valmiussuunnitelman perusteet ja tavoitteet

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen hallintosäännön § 48 mukaisesti aluevaltuusto päättää varautumisen ja valmiussuunnittelun periaatteista. Aluehallitus päättää varautumisen ja valmiussuunnittelun järjestämisen toteutuksesta aluevaltuuston päättämien periaatteiden mukaisesti. Aluehallitus nimeää kokonaisturvallisuudesta vastaavan viranhaltijan. Toimialuejohtajat vastaavat palvelutuotannon osalta varautumisesta ja valmiussuunnittelusta.

Varautumisessa voidaan erottaa kolme tasoa: hallinnollinen, operatiivinen ja materiaallinen.

3.1 KANSALLISET VARAUTUMISEN SÄÄDÖSPERUSTEET

- Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021
- Valmiuslaki 1552/2011
- Puolustustilalaki 1999/2011
- Tartuntatautilaki 1227/2016
- Terveydensuojelulaki 763/1994
- Sosiaalihuoltolaki 1301/2014
- Terveydenhuoltolaki 1326/2010
- Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 621/1999
- Pelastuslaki 379/2011
- Puolustustilalaki 1083/1991
- Elintarvikelaki 297/2021
- Elintarvikelaki 297/2021
- Tupakkalaki 549/2016
- Laki pelastustoimen järjestämisestä 613/2021
- Laki hyvinvointialueesta 611/2021
- Geneven yleissopimusten LISÄPÖYTÄKIRJA kansainvälisten aseellisten selkkausten uhrien suojelemisesta (I pöytäkirja)
- Arkistolaki 831/1994 ja Arkistolain ohjeet
- EU:n verkko- ja tietoturvadirektiivi 2016/1148 nk. NIS-direktiivi
- EU:n yleinen tietosuoja-asetus 2016/976 (GDPR)
- Laki potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992)
- STM:n asetus potilasasiakirjoista 298/2009
- Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000
- Laki sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista 254/2015
- Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä 159/2007
- Laki sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä
- Laki sähköisestä lääkemääräyksestä 61/2007
- Laki terveydenhuollon laitteista ja tarvikkeista annetun lain muuttamisesta HE 165/2017, TLT-lain muutokset 936/2017
- Lääkinnällisiä laitteita koskevat EU-asetukset ns. MD-asetus 2017/745 ja IVD-asetus 2017/746
- Laki turvallisuusselvityksistä 726/2014
- Tietosuojalaki
- Hankintalaki
- Laki julkisen hallinnon turvallisuusverkkotoiminnasta 10/2015
- Laki julkisen hallinnon tiedonhallinnasta 906/2019
- Häätäkeskuslaki 157/2000
- Virallista valvontaa koskeva asetus (EU) 2017/625
- Eläintautilaki 76/2021
- Valtioneuvoston asetus hyvinvointialueiden varautumisesta sosiaali- ja terveydenhuollon häiriötilanteisiin 308/2023

3.2 HYVINVOINTIALUEEN VARAUTUMISEN PERUSTEET

Hyvinvointialueella on konsernina varautumisvelvoite valmiuslakiin, hyvinvointialuelakiin sekä jokaisen toimialueen substanssilainsäädäntöön perustuen.

Hyvinvointialuelain 150 §:n (Varautuminen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin) mukaan hyvinvointialueen on valmiussuunnitelmin ja normaaliolojen häiriötilanteissa tai poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluin sekä muin toimenpitein huolehdittava siitä, että sen toiminta jatkuu mahdollisimman häiriöttömästi normaaliolojen häiriötilanteissa sekä poikkeusoloissa. Hyvinvointialuetta koskeva varautumisvelvollisuus koskee myös lain 4 §:ssä tarkoitettuja hyvinvointialuekonserniin ja hyvinvointialueen toimintaan kuuluvia organisaatioita. Hyvinvointialuelain 49 §:n mukaan hyvinvointialueen konserniohjeessa annetaan tarpeelliset määräykset hyvinvointialuekonsernin valmiussuunnittelusta, varautumisesta ja näiden yhteensovittamisesta hyvinvointialuekonsernissa.

3.2.1 Hyvinvointialueen aluevaltuuston päättämät varautumisen periaatteet

Pohjois-Karjalan aluevaltuusto on päättänyt hyvinvointialuelakiin, valmiuslakiin sekä hallintosääntöön perustuen seuraavat periaatteet hyvinvointialueen varautumiseen:

Varautuminen on osa normaaliaikaista ja säännönmukaista toimintaa, jolla varmistetaan tehtävien mahdollisimman häiriötön hoitaminen ja mahdollisesti tarvittavat tavanomaisesta poikkeavat toimenpiteet häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Varautumisessa pyritään pääsääntöisesti noudattamaan organisaation päivittäisten tehtävien toteuttamisessa käytettäviä menettelytapoja ja toimintaperiaatteita. Varautumistoimenpiteitä ovat valmiussuunnittelu, jatkuvuudenhallinta, etukäteisvalmistelut, henkilöstön koulutus sekä valmiusharjoitukset. Valmiuslain (1552/2011) 12 § velvoittaa sosiaali- ja terveydenhuollon, pelastustoimen ja ympäristöterveydenhuollon viranomaiset varautumaan poikkeusoloihin valmiussuunnittelun avulla.

Pääsääntönä on, että varautumisjärjestelyt toteutetaan mahdollisimman kiinteästi normaaliolojen toimintoihin perustuen ja organisaatioita muutetaan häiriö- ja kriisitilanteissa mahdollisimman vähän. Uusia organisaatorakenteita perustetaan vain aivan välttämättömissä tilanteissa.

Hyvinvointialuelain 150 §:n mukaan hyvinvointialueen on valmiussuunnitelmin ja normaaliolojen häiriötilanteissa tai poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluin sekä muin toimenpitein huolehdittava siitä, että sen toiminta jatkuu mahdollisimman häiriöttömästi normaaliolojen häiriötilanteissa sekä poikkeusoloissa.

Hyvinvointialuetta koskeva varautumisvelvollisuus koskee myös hyvinvointilain 4 §:ssä tarkoitettuja hyvinvointialuekonserniin ja hyvinvointialueen toimintaan kuuluvia organisaatioita. Lisäksi hyvinvointialueen toimialoilla; sosiaali- ja terveydenhuolto, pelastustoimi ja ympäristöterveydenhuolto on valmiuslain (1552/2011) ja kunkin toimialan substanssilainsäädännön edellyttämä varautumisvelvoite.

Sosiaali- ja terveydenhuolto huolehtii yhteistyössä alueensa kuntien ja sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueen muiden hyvinvointialueiden kanssa sosiaali- ja terveydenhuollon normaaliolojen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin varautumisesta.

Pelastuslaitos huolehtii pelastuslain mukaisesti omatoimisen varautumisen tehtävistä ja pelastustoimen viranomaisten varautumisesta väestönsuojeluun sekä yhteistoiminnasta väestönsuojeluun varautumisessa. Pelastuslaitos huolehtii vastuullaan olevien väestönsuojelutehtävien edellyttämän toiminnan ja suunnitelmien yhteensovittamisesta hyvinvointialuekonsernin sisällä sekä muiden viranomaisten ja yhteistyötahojen kanssa. Lisäksi pelastuslaitos tekee yhteistyötä kuntatoimijoiden kanssa alueellisen yhteisen varautumisen rakenteiden kautta.

Toimialueiden valmiussuunnitelmissa selvitetään poikkeusolojen organisaatoratkaisut ja niihin liittyvät henkilöstöjärjestelyt sekä toimitilavaraukset ja kriittisen materiaalien tarve. Suunnitelman lisäksi tarvitaan konkreettisia varautumistoimenpiteitä ja järjestelyjä toiminnan jatkuvuuden varmistamiseksi. Hyvinvointialueen konserniohjeessa annetaan tarpeelliset määräykset hyvinvointialuekonsernin valmiussuunnittelusta, varautumisesta ja näiden yhteensovittamisesta sekä toimialueiden varautumisen tehtävistä.

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen hallintosäännön mukaisesti (§45) aluevaltuusto päättää varautumisen ja valmiussuunnittelun periaatteista. Aluehallitus päättää varautumisen ja valmiussuunnittelun järjestämisen toteutuksesta aluevaltuuston päättämien periaatteiden mukaisesti. Aluehallitus on nimennyt kokonaisturvallisuudesta vastaavan viranhaltijan (21.6.2022 / §79). Kokonaisturvallisuudesta vastaava viranhaltija toimii myös yhteisen konsernivarautumisen vastaavana viranhaltijana. Konserniohjeessa annetaan tarpeelliset varautumisvelvoitetta täsmentävät määräykset hyvinvointialuekonsernin valmiussuunnittelusta, varautumisesta ja näiden yhteensovittamisesta hyvinvointialuekonsernissa (HVAL §49)⁹.

3.2.2 Hyvinvointialueen konserniohje

Varautumista käsitellään Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen konserniohjeessa seuraavasti:

- Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen hallintosäännön mukaisesti konsernin varautumisen strategisesta johtamisesta vastaavat aluevaltuusto ja -hallitus sekä turvallisuuden ja varautumisen lautakunta.
- Tytäryhtiöiden tulee huolehtia toimintansa riskien arvioimisesta, onnettomuuksien ja tapaturmien ennaltaehkäisystä sekä varautumisesta niihin. Tämä edellyttää ajantasaista pelastussuunnittelua, kouluttautumista ja harjoittelua.
- Hyvinvointialueen johtaja, toimialueiden johtajat, yhteisten palveluiden palvelujohtajat ja turvallisuuspäällikkö muodostavat johtoryhmän, jonka tehtävänä on sisäisen yhteisen varautumisen operatiivinen johtaminen.
- Häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa johtoryhmää laajennetaan tarvittaessa muilla asiantuntijoilla (häiriötilanteiden johtoryhmä).

⁹ [2022100114-11-6616.PDF \(pohjoiskarjala.net\)](https://www.pohjoiskarjala.net/2022100114-11-6616.PDF)

- Hyvinvointialueen kokonaisturvallisuudesta vastaava viranhaltija (1. pelastusjohtaja, 2. turvallisuuspäällikkö) koordinoi varautumisen ja valmiussuunnittelun tehtävien ja toimeenpanon yhteensovittamista sekä raportoi aluehallitukselle. Raportti valmistellaan yhteistyössä hyvinvointialueen pelastuslaitoksen ja turvallisuuspalveluiden ja kanssa.
- Hyvinvointialueen pelastuslaitos ja turvallisuuspalvelut vastaavat hyvinvointialueen valmiussuunnitelman yleisen osan laadinnasta yhteistyössä toimialuejohtajien ja varautumisen asiantuntijaryhmän kanssa (konsernin sisäinen yhteinen varautuminen).
- Toimialuejohtajat vastaavat toimialueen palvelutuotannon osalta varautumisesta ja valmiussuunnittelusta sekä jatkuvuuden hallinnasta substanssilainsäädäntönsä mukaisesti (toimialakohtainen varautuminen).¹⁰

3.2.3 Hallintosääntö

Varautumista käsitellään Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen hallintosäännössä seuraavasti:

48§ Varautuminen ja valmiussuunnittelu

- Aluevaltuusto päättää varautumisen ja valmiussuunnittelun periaatteista.
- Aluehallitus päättää varautumisen ja valmiussuunnittelun järjestämisen toteutuksesta aluevaltuuston päättämien periaatteiden mukaisesti.
- Aluehallitus nimeää kokonaisturvallisuudesta vastaavan viranhaltijan.
- Toimialuejohtajat vastaavat palvelutuotannon osalta varautumisesta ja valmiussuunnittelusta.
- Hyvinvointialueen kokonaisturvallisuudesta vastaava viranhaltija koordinoi varautumisen ja valmiussuunnittelun tehtävien ja toimeenpanon yhteensovittamista sekä raportoi hyvinvointialuejohtajalle sekä turvallisuuden ja varautumisen lautakunnalle.

49§ Kokonaisturvallisuus

- Aluehallitus vastaa kokonaisturvallisuuden järjestämisestä.
- Hyvinvointialueen kokonaisturvallisuudesta vastaava viranhaltija vastaa kokonaisturvallisuuden hallinnan tehtävistä ja toimeenpanosta.

50§ Viranhaltijoiden tehtävät ja toimivallanjako vakavassa häiriötilanteessa ja poikkeusoloissa

¹⁰ [Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen konserniohje \(siunsote.fi\)](https://www.siunsote.fi)

- Hallintosäännön muiden lukujen toimivaltamääräyksistä voidaan poiketa välttämättömän syyn vuoksi vakavassa häiriötilanteessa ja poikkeusoloissa. Tällaisia syitä voivat olla esimerkiksi henkeen ja terveyteen kohdistuvat uhat sekä elintärkeiden palveluiden keskeytymiseen, talouteen, kiinteistöihin, muuhun omaisuuteen tai ympäristöön kohdistuvat uhat, jotka aiheuttavat välittömän vaaran tai muun vakavan toiminnallisen tai taloudellisen riskin.
- Hyvinvointialuejohtaja tai toimialuejohtaja voivat käyttää vakavassa häiriötilanteessa ja poikkeusoloissa päätösvaltaa hyvinvointialueen palvelujen turvaamiseksi ja tilanteen normalisoimiseksi välttämättömän syyn vuoksi.
- Asia tulee saattaa aluehallituksen päätettäväksi viipymättä.¹¹

4 Valmiussuunnitteluprosessi

4.1 HYVINVOINTIALUEEN VALMIUSSUUNNITTELUN TAVOITTEET SEKÄ PROSESSIKUVAUS

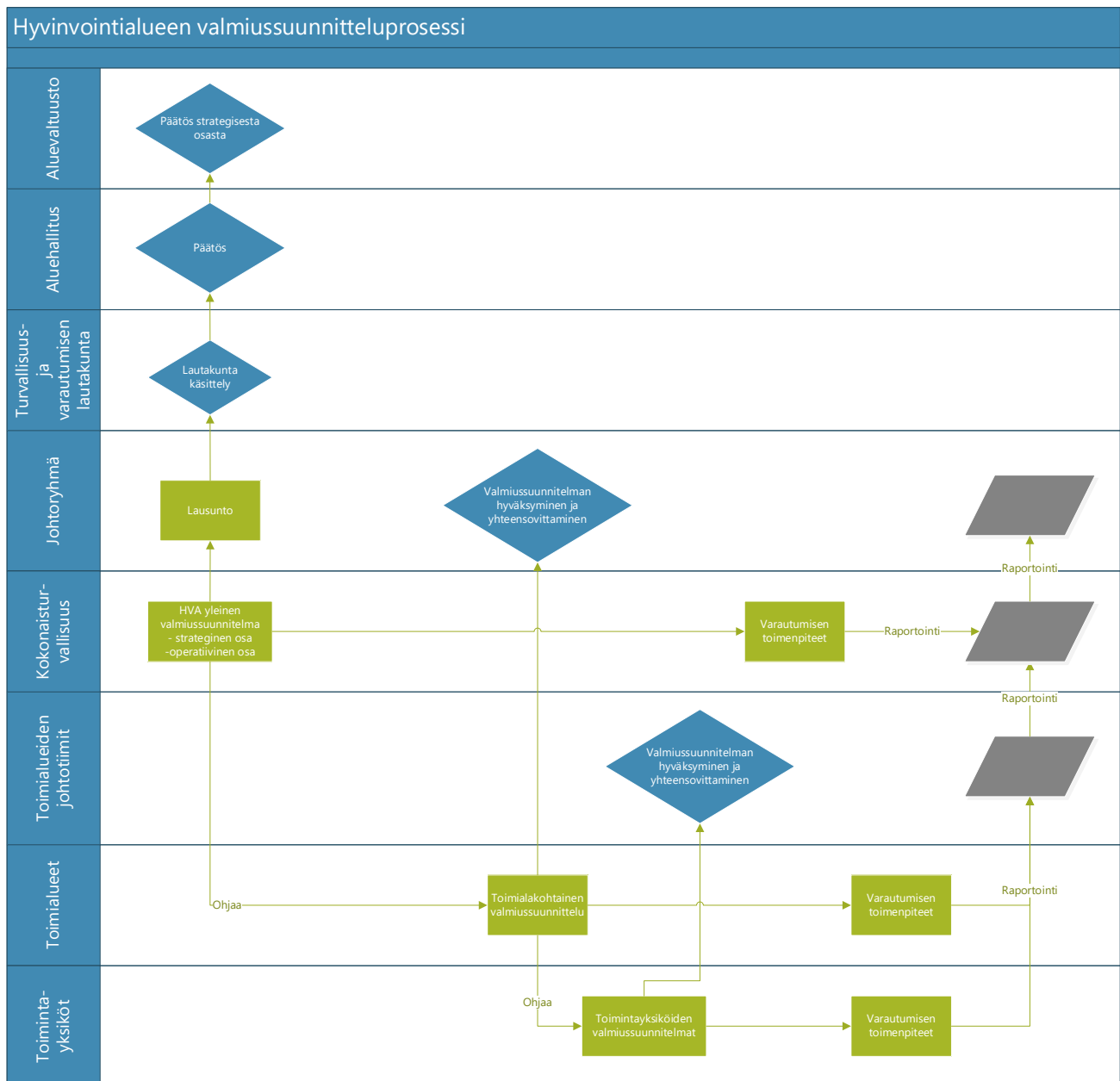
Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen valmiussuunnittelun prosessi pohjautuu hyvinvointialue- valmius- ja toimialakohtaisiin lakeihin. Edellä mainittuihin lakeihin, hallintosääntöön, aluevaltuuston määrittämiin periaatteisiin ja konserniohjeeseen perustuen toteutetaan hyvinvointialueen yleinen valmiussuunnitelma. Hyvinvointialueen yleisessä valmiussuunnitelmassa on strateginen osa, johon kirjataan perusteet ja ohjeistukset valmiussuunnittelulle. Tämän lisäksi yleisessä valmiussuunnitelmassa on operatiivinen osa, joka on salassa pidettävä ja antaa myös perusteita toimialakohtaiselle valmiussuunnittelulle. Yleisen osan operatiivisen valmiussuunnittelun tarkoituksena on myös tukea hyvinvointialueen taktista toimintaa häiriötilannetta ennen, sen aikana sekä toipumisvaiheessa. Toimialuekohtaisessa valmiussuunnitelmassa tulee ottaa huomioon yleisen valmiussuunnitelman ohjaava rooli osana prosessia. Toimialuejohtaja vastaa oman toimialueensa valmiussuunnittelusta ja sen toteutumisesta. Huomioitavaa on, että valmiussuunnittelun perusteella hyvinvointialueella sekä kaikilla sen toimialueilla tehdään varautumisen toimenpiteitä ja arvioidaan varautumisen tason riittävyttä. Toteutettujen toimialakohtaisten valmiussuunnitelmien lisäksi tulee huomioida, että valmiussuunnitelmien yhteensovittaminen kaikkien toimialueiden kesken on varmistettu.

Valmiussuunnitteluprosessi sisältää:

1. Poikkeusolojen alueellisen riskianalyysin.
2. Häiriötilanteiden ja poikkeusolojen vaikutukset organisaation tehtäviin ja toimintaan.

¹¹ [Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen hallintosääntö \(siunsote.fi\)](https://www.siunsote.fi/hallintosaaento)

3. Toiminnassa ja tehtävissä tapahtuvat muutokset.
4. Toiminnan jatkuvuuden turvaaminen.
5. Toimenpiteet normaalioloihin palaamiseksi.

5 Pohjois-Karjalan varautumisen rakenteet

5.1 HYVINVOINTIALUEEN SISÄINEN VARAUTUMINEN

Toimialakohtaisesta varautumisesta säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen substanssilainsäädännössä, joista huolehditaan vastuuviranomaisen johdolla;

- Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutuotannon varautuminen
- Pohjois-Karjalan pelastuslaitoksen palvelutuotannon varautuminen (pelastustoimi / ensihoito)
- Ympäristöterveydenhuollon palvelutuotannon varautuminen

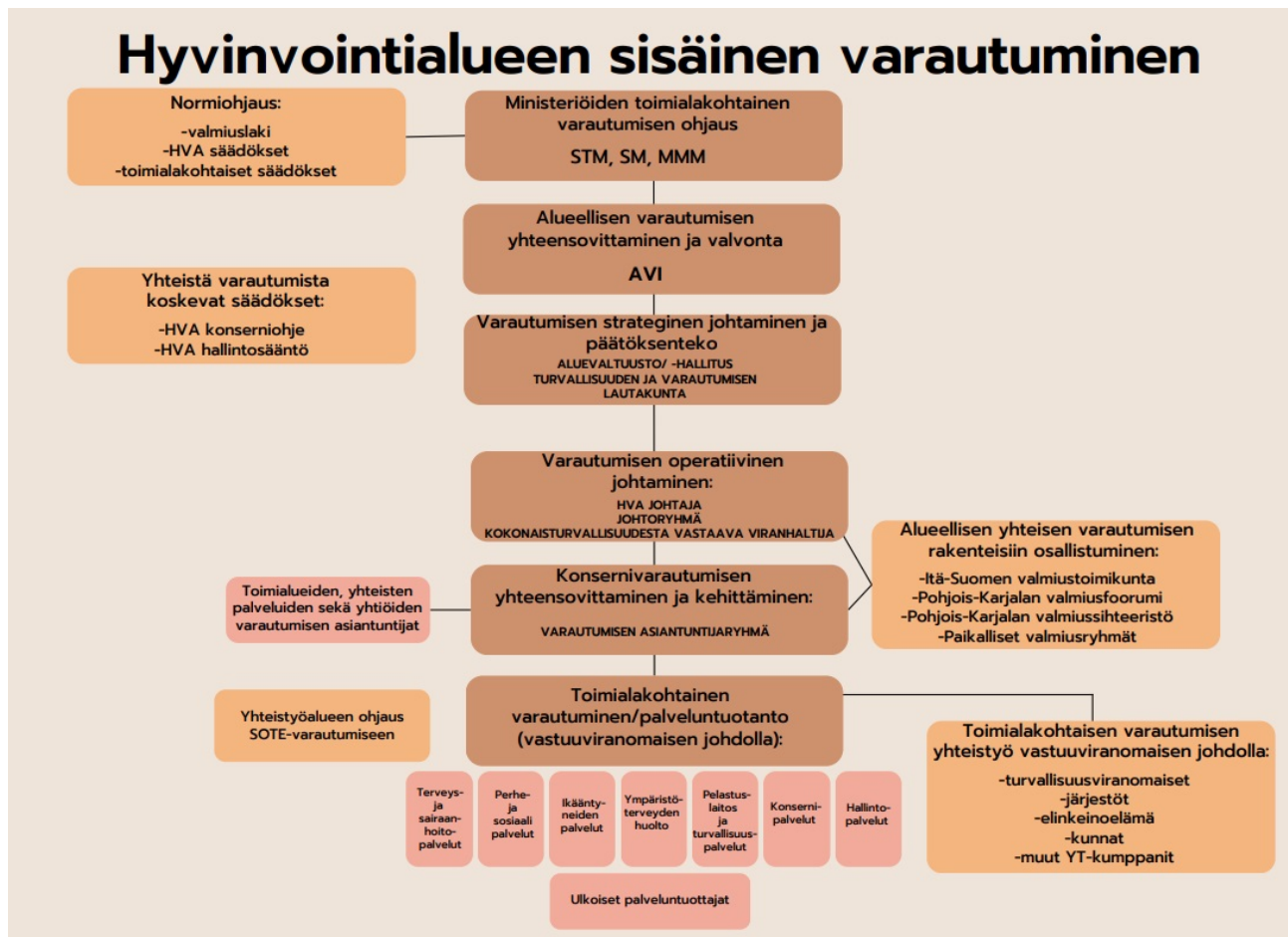
Hyvinvointialueen sisäisen konsernivarautumisen yhteensovittaminen on valmisteltu yhteistyössä sote- ja pelastustoimen toimialojen kesken;

- Poikkileikkaava päätöksenteko
- Yhteensovittamisen rakenne

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen toimialueilla on kolme ohjaavaa ministeriötä. Kukin ministeriö vastaa toimialallaan valtioneuvostolle kuuluvien asioiden valmistelusta ja hallinnon asianmukaisesta toiminnasta. Ministeriöt ohjaavat omien toimialojensa varautumista lainsäädäntöön pohjaten. Itä-Suomen aluehallintovirastolla on valvovan ja yhteensovittavan viranomaisen tehtävä. Palveluiden järjestämisen osalta hyvinvointialueen varautumisen strategisesta johtamisesta ja päätöksenteosta vastaa aluevaltuusto, aluehallitus, sekä turvallisuuden ja varautumisen lautakunta. Hallintosäännön mukaisesti varautumisen strategisen johtamisen ja päätöksenteon tueksi on laadittu hyvinvointialueen valtuuston päättämät varautumisen periaatteet. Lisäksi konserniohje tukee varautumisen strategista johtamista ja päätöksentekoa.

Palveluiden tuottamisen osalta hyvinvointialuejohtaja, hyvinvointialueen johtoryhmä sekä kokonaisturvallisuudesta vastaava viranhaltija (1. pelastusjohtaja, 2. turvallisuuspäällikkö) johtavat hyvinvointialueen varautumisen operatiivista johtamista ja vastaavat konsernivarautumisen yhteensovittamisesta. Konsernin varautumisen yhteensovittamisen oleellisena työryhmänä toimii varautumisen asiantuntijaryhmä (asetuksen 308/2023 mukainen ryhmä), jossa on edustaja jokaiselta toimialueelta, yhteisistä palveluista sekä yhtiöiden varautumisen asiantuntijat. Edellä mainituissa palveluiden tuottamisen rakenteissa tehdään vahvaa yhteistyötä alueellisissa yhteisissä varautumisen rakenteissa. Kaikki yhteistyöalueen hyvinvointialueet osallistuvat Itä-Suomen valmiuskeskuksen ohjaukseen. Itä-Suomen valmiuskeskuksen ohjausryhmään on nimetty Pohjois-Karjalan hyvinvointialueelta edustajat. Yhteistyöalueen valmiuskeskuksen alla oleviin varautumisen alatyöryhmissä on edustus varautumisen asiantuntijaryhmästä, jolloin tieto voidaan yhteensovittaa konsernin sisällä. Jokainen toimialue toimialuejohtajan johdolla vastaa toimialuekohtaisesta varautumisesta ja valmiussuunnittelusta. Tämän lisäksi toimialakohtaisen varautumisen yhteistyö vastuuviranomaisen johdolla yhteistyökumppaneiden kanssa kuuluu jokaisen toimialueen vastuuseen.

Yhteistyöalueen valmiuskeskus ohjaa ja tukee hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon varautumista.

5.2 POHJOIS-KARJALAN ALUEELLINEN YHTEINEN VARAUTUMINEN

Alueellista yhteistä varautumista on tehty Pohjois-Karjalan maakunnassa kiinteillä yhteistyörakenteilla vuodesta 2005 saakka.

- Alueellisella yhteisellä varautumisella tarkoitetaan maantieteellisesti maakunnan (tai hyvinvointialueen) alueella tehtävää varautumisen osa-aluetta, mihin osallistuvat alueella toimivat viranomaiset, kunnat, elinkeinoelämä ja järjestöt yhdessä;
 - eri toimijat yhdessä huolehtivat alueelliseen yhteiseen varautumiseen liittyvistä tehtävistä ja yhteistyön edellytysten järjestämisestä sekä
 - arvioivat alueellisesti merkittävät riskit, seuraavat ja arvioivat turvallisuuteen vaikuttavia toimintaympäristön muutoksia, suunnittelevat varautumista ja järjestävät maakunnan alueella valmiusharjoituksia.
 - alueellinen yhteinen varautuminen ei korvaa tai rajoita eri toimialojen varautumisen johtamis-, yhteensovittamis- ja valvontatehtäviä tai -vastuita.

- Kyse on vapaaehtoisesta yhteistoiminnasta, josta alueella on yhdessä sovittu. Hyvinvointialueen toimialat liittyvät alueelliseen yhteiseen varautumiseen ja sen rakenteisiin sovitusti / HVA:n päätösten mukaisesti.

Pohjois-Karjalassa alueellisen yhteisen varautumisen rakenteet ovat kolmiportaiset. Pohjois-Karjalan valmiusfoorumissa toimii maakunnan alueelta organisaatioiden ylin johto ja valmiusfoorumin tehtävänä on päättää varautumisen maakunnallisista linjauksista. Valmiusfoorumin puheenjohtajana toimii maakuntajohtaja.

Valmiussihteeristö koostuu turvallisuusviranomaisista ja tärkeimmistä yhteistyökumppaneista. Valmiussihteeristön tehtävänä on yhteisen alueellisen varautumisen valmistelu- ja toimeenpanotehtävät sekä kerätä, seurata ja arvioida kansallisen ja alueellisen turvallisuustilanteen kehittymistä ja raportoida tästä valmiusfoorumin jäsenorganisaatioille. Lisäksi tarvittaessa valmiussihteeristön yhteyteen on tarvittaessa mahdollista koota teemakohtaisia alatyöryhmiä toteuttamaan poikkileikkaavaa yhteistyössä tehtävää suunnittelua. Valmiussihteeristön puheenjohtajana toimii pelastusjohtaja.

Lisäksi alueellisissa yhteisissä varautumisen rakenteissa toimii paikalliset valmiusryhmät, joita ovat Joensuu-Vaara-Karjalan, Pielisen-Karjalan, Läntinen alueen ja Keski-Karjalan alueiden ryhmät. Nämä rakenteet koostuvat alueellisesti paikallisista toimijoista ja ryhmien tehtävänä on käytännön toteutus varautumisen toimenpiteille yhteistyössä paikallistasolla. Ryhmien puheenjohtajana toimii kunnanjohtajat.

Alueellisen yhteisen varautumisen rakenteet

POHJOIS-KARJALA

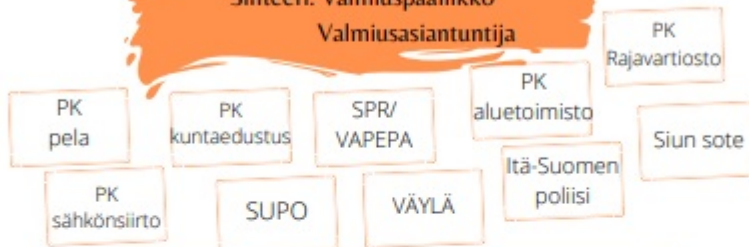
VALMIUSFOORUMI

Puheenjohtaja: Maakuntajohtaja
 Varapuheenjohtaja: Pelastusjohtaja
 Sihteeri: Valmiuspäällikkö
 Turvallisuuspäällikkö
 Valmiusasiantuntija

VALMIUSSIHTTEERISTÖ

Puheenjohtaja: Pelastusjohtaja
 Sihteeri: Valmiuspäällikkö
 Valmiusasiantuntija

PAIKALLISET VALMIUSRYHMÄT

Puheenjohtaja: Kunnanjohtaja
 Sihteeri:
 Pelastuslaitoksen alueellinen yhteyshenkilö

6 Toimintaympäristön kuvaus ja erityispiirteet

Pohjois-Karjalan maakunta koostuu 13 kunnasta. Nämä kunnat ovat: Joensuu, Kitee, Lieksan, Nurmeksen ja Outokummun kaupungit sekä Heinäveden, Ilomantsin, Juuan, Kontiolahden, Liperin, Polvijärven, Rääkkylän ja Tohmajärven kunnat.

Pohjois-Karjala sijoittuu Itä-Suomeen ja rajoittuu Kainuun, Pohjois-Savon, Etelä-Savon sekä Etelä-Karjalan maakuntiin. Lisäksi maakunnalla on yhteistä rajaa Venäjän (Karjalan tasavallan) kanssa. Maakunnan pinta-ala on 22 903 km², josta vesistöä on 4 112 km² ja metsämaastoa 16 700 km².

Asukkaita Pohjois-Karjalassa oli vuoden 2021 lopussa 163 281¹². Pohjois-Karjalan erityispiirteenä voidaan pitää ikääntyvää väestöä sekä väestön keskittymistä kuntakeskuksiin. Pohjoiskarjalaisista 73,3 prosenttia asuu taajamissa. Vastaava luku vuonna 2015 oli 71,5 prosenttia. Pohjoiskarjalaisista 27,9 prosenttia on yli 64 -vuotiaita¹³.

Joensuussa sijaitsee laajan päivystyksen sairaala, jossa toimii Pohjois-Karjalan maakunnan ainoa ympärivuorokautinen lääkäripäivystys. Lähin yliopistotason sairaala sijaitsee Kuopiossa, johon Joensuusta on 145 tiekilometriä. Muut naapurialueen sairaalat ovat Kajaani (230 km), Savonlinna (140 km), Mikkeli (210 km) ja Lappeenranta (laajapäivystys, 230 km).

Toimintaympäristön erityispiirteinä Pohjois-Karjalan alueella huomionarvoisia asioita ovat seuraavat:

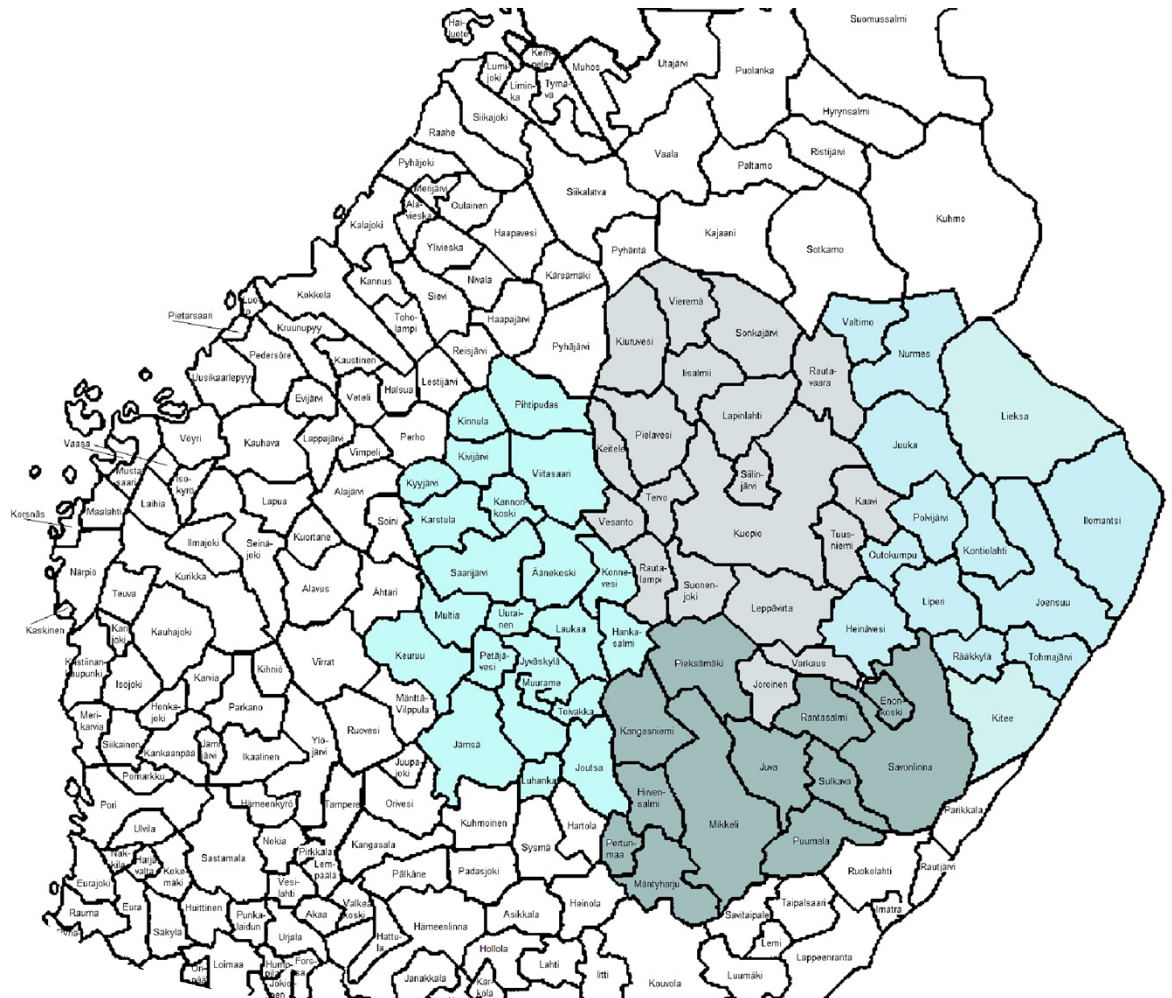
- Työttömyys pitkäaikainen ongelma maakunnassa. Nuorisotyöttömyys korkealla tasolla.
- Pienituloisuusaste maan korkein. Taloudellinen huoltosuhde maan korkein.
- Maakunta nousee tilastojen kärkisijoille diabeteksen, astman, sepelvaltimotaudin ja sydämen rytmihäiriöiden erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettujen määrässä.
- Sairastavuusindekseissä maakunnassa korostuvat yleinen sairastavuus, sepelvaltimotauti, aivoverisuonisairaudet, tuki- ja liikuntaelinsairaudet sekä tapaturmat.
- Erikoissairaanhoidon päivystyskäynnit ovat maan korkeimmalla tasolla.
- Ikäihmisten suhteellinen osuus maakunnan väestöstä on kasvamassa erittäin suureksi, mikä vaikuttaa palveluiden tarpeeseen. Samaan aikaan syntyvyys laskee.
- Kaikkia lastensuojelun palvelutarpeen arviointeja ei ole ennätetty aloittaa lakisääteisessä ajassa. Avohuollon asiakkaiden ja sijoitettujen määrä maakunnassa maan keskitasoa suurempi.
- Mielenterveyspalveluiden tarve korostuu kaikenikäisillä
- Alkoholiuolleisuus sekä alkoholin vuoksi menetetyt elinvuodet koko maahan verraten korkealla tasolla¹⁴.

Pohjois-Karjalan alueella toimintaympäristöön vaikuttaa myös henkilöstön saatavuus. Pohjois-Karjalan hyvinvointialue on arvioinut tarvitsevänsä noin 200 hoitajaa ja noin 80 lääkäriä lisää vuoteen 2030 mennessä. Valtaosa rekryointitarpeesta kohdistuu erikoissairaanhoidon sekä sairaanhoitajien ammattiryhmään. Pelastuslaitoksilla pelastajatarpeen on arvioitu olevan kansallisesti lähes 2 500 seuraavan kymmenen vuoden sisällä, mutta nykyisillä koulutusmäärillä kyseinen tavoite on mahdoton toteuttaa.

¹² <https://pohjois-karjala.fi/>

¹³ Väestö ja yhteiskunta - Tilastokeskus (stat.fi)

¹⁴ [Pohjois-Karjala \(pohjoiskarjala.net\)](http://Pohjois-Karjala (pohjoiskarjala.net))

7 Hyvinvointialueen johtamisjärjestelmä

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen johtamisjärjestelmä normaalioloissa on kuvattu hyvinvointialueen hallintosäännössä. Pääsääntönä on, että varautumisjärjestelyt toteutetaan mahdollisimman kiinteästi normaaliolojen toimintoihin perustuen ja organisaatioita muutetaan häiriö- ja kriisitilanteissa mahdollisimman vähän. Uusia organisaatorakenteita perustetaan vain aivan välttämättömissä tilanteissa.¹⁵

Johtamisjärjestelmästä ja toimivaltamääräyksistä voidaan poiketa välttämättömän syyn vuoksi vakavassa häiriötilanteessa ja poikkeusoloissa. Tällaisia syitä voivat olla esimerkiksi henkeen ja terveyteen kohdistuvat uhat sekä elintärkeiden palveluiden keskeytymiseen, talouteen, kiinteistöihin, muuhun omaisuuteen tai ympäristöön kohdistuvat uhat, jotka aiheuttavat välittömän vaaran tai muun vakavan toiminnallisen tai taloudellisen riskin. Edellä mainitun kaltaisessa tilanteessa hyvinvointialuejohtaja tai toimialuejohtaja voivat käyttää päätösvaltaa hyvinvointialueen palvelujen turvaamiseksi ja tilanteen normalisoimiseksi välttämättömän syyn vuoksi.¹⁶

Poikkeusoloissa tai vakavissa häiriötilanteissa voi olla tarpeen muuttaa päätöksentekoprosessia siten, että hallintosäännössä määrättyä aluevaltuuston toimivaltaa voidaan delegoida aluehallitukselle ja edelleen aluehallituksen toimivaltaa hyvinvointialueen tarkoituksenmukaisille lautakunnille, hyvinvointialuejohtajalle tai toimialuejohtajalle välttämättömästä syystä.

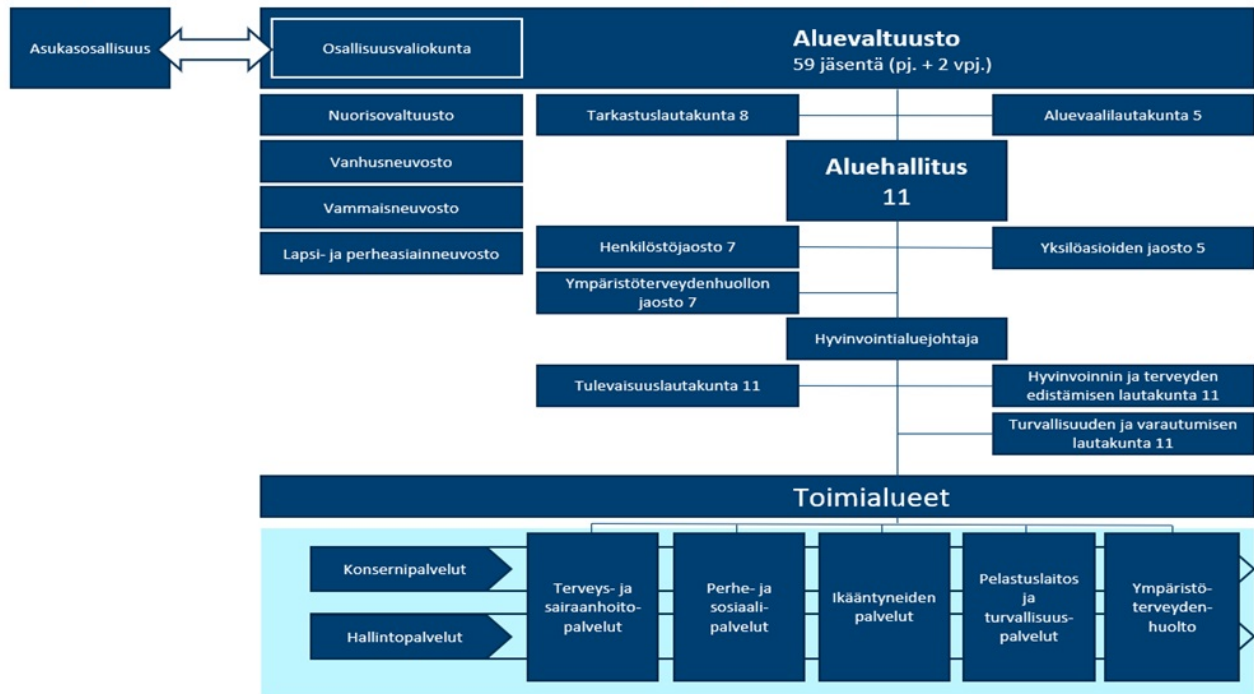
Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen operatiivinen johtamisrakenne on rakennettu vastaamaan normaaliolojen lisäksi myös häiriötilanteen ja poikkeusolojen johtamisrakennetta. Johtamisrakenteessa on huomioitu alueellinen yhteistyö viranomais- ja yhteistyökumppaneiden kanssa. Häiriötilanteessa toimivaltainen viranomainen johtaa operatiivista toimintaa, käynnistää häiriötilanteen hallintaan liittyvät toimenpiteet, vastaa viestinnästä ja tiedottaa häiriötilanteista sovittujen käytäntöjen mukaisesti.

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen organisoituminen on kuvattuna alla olevaan organisaatiokaavioon.

¹⁵ [2022100114-11-6616.PDF \(pohjoiskarjala.net\)](#)

¹⁶ [Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen hallintosääntö \(siunsote.fi\)](#)

Hyvinvointialueen organisaatio

III Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen varautumisen kehittäminen

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueella varautumista kehitetään sekä yleisellä tasolla että toimialueittain. Varautumisen strategisesta johtamisesta vastaavat aluevaltuusto ja -hallitus sekä turvallisuuden ja varautumisen lautakunta. Hyvinvointialueen valmiussuunnitelman yleisen osan laadinnasta vastaa hyvinvointialueen pelastuslaitos ja turvallisuuspalvelut yhteistyössä toimialuejohtajien ja varautumisen asiantuntijaryhmän kanssa. Toimialueiden palvelutuotannon varautumisesta ja valmiussuunnittelusta vastaavat toimialuejohtajat. Hyvinvointialueella varautumiseen sitoutuminen on tärkeää. Hyvinvointialuejohtaja ja johtoryhmä ohjaavat yleisen valmiussuunnitelman toteutusta ja sitouttavat toimialueita yhteiseen sekä toimialuekohtaiseen varautumiseen ja valmiussuunnitteluun.

Lähtökohdat käytännön valmiussuunnitteluun toimialueilla ovat erilaisia. Osa toimialueista tekee säännöllisesti valmiussuunnittelua nimetyin toimijoin, osalla toimialueista valmiussuunnittelu on vasta aluillaan. Jatkossa tuleekin varmistaa valmiussuunnittelun vastuhenkilöt toimialuejohtajan lisäksi. Tulevaisuudessa on huomioitava, että valmiussuunnittelua tehdään säännönmukaisesti niin, että toimialueen

valmiussuunnitelma päivitetään ainakin vuosittain tai aina tarvittaessa. Lisäksi tulee kiinnittää huomiota toimialakohtaisten suunnitelmien yhteensovittamiseen. Myös yhteistyö YTA-alueen kanssa korostuu.

Varautumisen asiantuntijaryhmä on toimielin, joka ohjaa ja yhteensovittaa hyvinvointialueen varautumista, turvallisuutta ja valmiussuunnittelua. Asiantuntijaryhmä koostuu toimialuejohtajista tai heidän nimeämistään edustajista, sairaalapalveluiden, ensihoidon, päivystyksen, pelastuksen, sosiaalipäivystyksen, vastaanottopalveluiden, tekniikan, sähkön, LVI:n, digin, henkilöstöhallinnon, viestinnän, tukipalveluiden, hankintojen, ICT:n ja Polkan edustajista. Ryhmä kokoontuu kahden kuukauden välein ja käsittelee ajankohtaisia valmiuteen ja varautumiseen liittyviä, sekä tulevaisuudessa kehitettäviä asioita, esimerkiksi valmiusharjoituksia. Jatkossa ryhmän roolia tulee vahvistaa varautumisen kehittämisessä etenkin toimialueiden sisällä.

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueelta osallistutaan vuosittain varautumisen ja valmiuden koulutuksiin ja harjoituksiin niin kansallisella, alueellisella kuin paikallisella tasolla. Suurimpia valmiusharjoituksia ovat vuosittain järjestettävät digitaalisen turvallisuuden valmiusharjoitus Taisto ja Aluehallintoviraston järjestämä ITÄ-valmiusharjoitus, sekä joka toinen vuosi järjestettävä paikallispuolustusharjoitus PaPu. Isoihin kansallisiin ja alueellisiin harjoituksiin osallistuu toimijoita eri hyvinvointialueen toimialueilta sekä muita viranomaisia. Vuoden 2023 alusta lähtien on toiminut myös Itä-Suomen yhteistyöalue ja valmiuskeskus, ja näiden toiminnan myötä lisääntynevät myös YTA-alueen yhteiset harjoitukset. Kansallisissa ja alueellisissa harjoituksissa on mahdollista harjoitella johtamista, viestintää ja moniviranomaisyhteistyötä. Paikallisesti järjestetään alkusammutuskoulutuksia, sähkökatkoharjoituksia ja yksikkökohtaisia harjoituksia. Toimialueilla on omaan toimintaansa liittyviä säännöllisiä harjoituksia ja koulutuksia, jotka ylläpitävät niin ammattitaitoa, kuin valmiuttakin.

Tulevaisuuden kehittämisen kohteeksi voidaan toimialueille nimetä valmiussuunnittelun ottamisen osaksi normaaliajan vuosittaista työskentelyä. Valmiussuunnittelua tulee tietyin osin myös jalkauttaa palvelualueille ja yksiköihin, jotta varautumisesta ja valmiudesta tulee luonnollinen osa työtä, jolloin toiminta häiriötilanteissakin on sujuvampaa. Turvallisuuden ja varautumisen lautakunnassa sekä hyvinvointialueen strategisessa työskentelyssä tulee pitkällä aikavälillä varmistaa, että varautuminen on keskeinen osa hyvinvointialueen toimintaa ja että siihen ohjataan riittävästi resursseja.

Nopeasti muuttuva ja yhä monitahoisemmin toimiva globaali toimintaympäristö asettaa haasteita sosiaali- ja terveydenhuollon varautumisen suunnittelulle. Suuret haasteet liittyvät myös resursseihin, niin henkilöihin kuin aikaankin. Hyvinvointialueiden perustamisen myötä mukaan on tullut YTA-alueen yhteinen työskentely. Kansallisen ohjauksen muuttuminen YTA-alueiden valmiuskeskusten kautta haastaa totuttuja toimintatapoja.

7.1 TOIMIALAKOHTAISEN VALMIUSSUUNNITTELUN KEHITTÄMINEN

Osana valmiussuunnitteluprosessia tulee ottaa huomioon kansalliset ja alueelliset riskit. Lisäksi tulee pohtia toimialakohtaiset riskit ja tapa ennakoida riskejä häiriötilanteen tai poikkeusolon varalta.

Valmiussuunnitelmien yhteensovittaminen tulee kaikkien toimialueiden kesken varmistaa.

Jokaisen toimialueen tulee määrittää oman toimialueensa kriittiset toiminnot, jotka pystytään toteuttamaan myös poikkeusolojen aikana. Toimialueiden tulee määrittää kriittisten toimintojen lisäksi ns. alas ajettavat toiminnot, että kriittisten toimintojen järjestämiseen on realistiset mahdollisuudet ottaen huomioon esimerkiksi henkilöstön riittävyys.

Henkilöstön riittävyys tulee turvata. Henkilöstölle tulee kouluttaa varautumisen perusasiat ja lisätä henkilöstön tietoisuutta normaaliolojen häiriötilanteiden tai poikkeusolojen toiminnasta.

Kriittisten materiaalien listaus tulee toteuttaa kaikilla toimialueilla yhteistyössä hankinta- ja logistiikkayksikön kanssa.

Varautumisen asiantuntijaryhmän roolia tulee vahvistaa varautumisen käytännön toimien edistäjänä. Lisäksi tulee huolehtia asiantuntijaryhmän kiinteästä yhteistyöstä hyvinvointialueen kokonaisturvallisuudesta ja varautumisesta vastaavaan viranhaltijaan.

Hyvinvointialueen yleisessä valmiussuunnitelmassa sekä toimialueiden valmiussuunnitelmissa tulee olla kehittämissuunnitelma, jonka toteutumista arvioidaan valmiussuunnitteluprosessin edetessä. Valmiussuunnitelmia sekä tehtyjä varautumisen toimenpiteitä tulisi tarkastella vuosittain. Hyvinvointialueen yleinen valmiussuunnitelma päivitetään valtuustokausittain sekä tarvittaessa.